ל) לריכל. ב) ותמורה ח: היכת, ב) [מתורה ח: ע"ש], ג) עבר, ד) [לעיל לח.
 לה: לקמן נג:], ס) [חולין יח:],
 ו) [יבמות כה: וע"ש היטב],
 לע"ח שישאנה כיון דרחים לה לא דייקא ולמ"ד הכא כו' יש לחלק וכרי כהן לעדות אשה יש לחלק וכרי כהן לעדות אשה גבי אשה כרי צ"ק, ח) יבמות לג:, ע) הד"א צ"ק, י) רב אשי צ"ק, ל) אמר"י צ"ק,

תורה אור השלם 1. לא יְבַקַּר בֵּין טוֹב לְרַע ילא ימירנו ואם המר ימירנו והיה הוא ותמורתו הָיָה קָדֶשׁ לֹא יִגָּאַל: הָיָה קָדֶשׁ לֹא יִגָּאַל:

הוהות הר"ח

(א) גם' הוה אמינא אפי' במום כל"ל ותיבות ואין לו מהנה נמחה:

מוסף רש"י

אלא א״כ כהן עמו. דשמא כשידע זה שמום קבוע הול דלא הוי קדשים בחוץ, אכיל ליה ולא חייש לגזילה דכהן, לכך בעינן כהן בהדיה וכיון שכן לא מלי למימר בכור זה שכן נח מני נמימר בכור זה נמן לי כהן במומו, דאמרינן ליה איימי לי ההוא כהן דיהביה לך, דכל כמה דלא איימי ליה לא שרינן ליה הבכור אלא אם כן יהיב ליה לכהן (חמורה ח:). דאי בעי שדי ביה מומא בכולי עדריה. הודס מיעשר, דאכתי לא קדשה בקדשים ואחר כך יעשר, דמעשר בהמה חל על המום, ז נועשר בהוחה מד עד המום, דכתיב (ויקרא כז) לא יבקר בין טוב לרע, הילכך אינו נחשד

שימה מקובצת

לא לאישתמוטי דאמר עלי דידי הימני הוה מהימן סיפא: כן הא דידי היא אנא: גן והכי אמרי ליה: זן ליה ביה קמ"ל: פן רפרם מפומבדיתא ורש"י גריס בבית: ון חד חש בעיניה: ו] מ"ט אתייה קמיה: עדריה ט] שמלאי. גליון נ״ל דתרי (דבי) ר׳ שמלאי היו דבמס׳ ואזיל רבי יהודה נשיאה אכתפיה דרבי שמלאי שמעיה והכא (משמע) דחברים הוו: ין ידו יחברים הוו: י] שנשברה: י**ו**] אמינא במקום: יכן חייא בר אבין אמר רב עמרם: יגן לאישתמוטי דכי בדקי ימשרחיוז דממי שאיוו ואמז . לקחם אית ליה לאשתמונ לקחם אית ליה לאשתמוטי ולמימר: ידן לגידול שם חכם והוא: עון אמרי ליה לגידול: מון חד חש בעיניה חלש: עון חד חש בעיניה חלש: יון לבוכרא לקמיה: יתן עינו רפרם בכח: יען קבוע הוא ישחטנו ויאכלנו הוא: ק בעלמא הוא חשוד: לא] בתמיה כלומר זה ודאי: קם בתמיה כדוכת זה ודאי:

עם חיבות במס׳ תמורה

נמחק: עגן ועוד משום

דרייקא: עזן חיבת פסק

נמחק: עזן פין מין מיים א ליגור

עיבות ה"ל למיגוד נמחק:

עזן שלא יבא להעל:

עזן שלא יבא להעל:

עזן מומחה שסמכוהו ברבי

עזן מומחה שסמכוהו ברבי לון מומוחו שטמבוחו בובי דהא על רב אשי אמרינן לעיל דאתיא: לחן וכל מומחה המופלג בחכמה: כען ואם היה תי' אא"כ נמחק: לו הנסמד ברבי כדאמר: (h) תי׳ פסק נמחק: (כ) ממונות ביחידי הס״ד: (ג) זה ההיא דפ״ק: דאים ליה לאישהמוטי. ים ולמימר אי לדידך לא מהימן אנא הוה חשיבנא ליה מהימן הלכך לא מירתת מעיקרא: מאיש פלוני. דהזכיר לו משלח שם הנאמן הרי זה נאמן השליח דחייש שמא יתבעני ונמלאתי משקר. והך סיפא ודאי מסייעא ליה לרב יהודה דמילתא דעבידא

לאיגלויי לא משקרי בה אינשי: המם כיון דאיכא תובע מירתת. כלומר מהא לא תסייעיה דהתם מירתת שליח כיון דחזי דקפיד משלח להזכיר שם האיש סבר ודאי יתבענו אבל גבי בכור לא מירתת האי כהן דסבר מי יטרח לחפש אחר דברי ולישאל לאותו ישראל אם נתנו לי בתותו: מנא ליה ליהודה הח. דאמרן לעיל [ע״ה] נאמן כהן לומר בכור זה נתן לי ישראל במומו: אנא בגידול קבעתה. אני שניתיה לגידול ידו והוא שנאה לרב יהודה והכי אמרי שו לגידול נאמן ישראל לומר כו׳. ל״א בגידול קבעתה לחכם א׳ גדול שניתיה: בקטן. שהיה קטן הטלה כשנתנו לו: מהו דקימה לה הים ליה בגויה. דמשום דהגדיל הטלה אינו מכירו ושמא אחר הוא והאי כהן הטיל בו מוס: כלישנה בתרה. נחמן ישרחל: כלישנה קמה. דאפי הכהן נאמן. והלכתה אפי כלישנה קמה: יומה חדשון חלש. רפרם בעיניה: אייתיה. האי כהן לבוכרא יוו קמיה למיחזי אם מום קבוע הוא וסבר ההוא כהן השתח חייש בעיניה ולח יכיר שזה הוא שנתן לי בלא מוס: ארפסינהו לעיניה. פתח עינו יח בכח: חזייה בשקריה. שהכיר שהוא נתנו לו בלא מום: לא הש. רפרם למילתא למימר דלא יהיה עוד כהן נאמן לומר בכור זה נתנו לי ישראל במומו: החי הוח דהליף. שהרי הוא החזיק עלמו כחלוף לשני דברים אחד שהטיל בו מום ועוד דהיה לו להראותו לחכם אחר והראהו לזה עלמו שנתנו לו: שרוע. עינו אחת גדולה ואחת הטנה: אי כהן אי ישראל הוא. שלא היה מכיר בזה אם כהן אם ישראל ואמר ואפילו הוא כהן וחשוד על הבכור אין כאן חשדא שהרי כך נולד: אא"כ כהן עמו. דשתא אם יאתר לו קבוע יש ישחטנו ויאכל הוא דכיון דקבוע הוא הרי הוא נאכל לכל אדם אלא שגזילת כהן הוא והאי לא חייש לגזילה ואכיל ליה: הכי השתח התם. גבי שחר מומין שאין מובהקין איכא למיחשדיה לישראל שמא יגזול את הכהן ואע"ג דאדם כשר הוא בהא מילתא דלא בעי לשוחטו אלא ע"פ מומחה דנהי דקדשים בחוץ לא אכיל דבכרת הוא השוחט קדשים בחוץ מיהו אגזילה דכהן דלאו בעלמה כן חשיד: היסורה עבד. בתמיה. יאו ודאי לא יגוול: בותבי' הכל נאמנין על מומי מעשר. להעיד שמאליו נפל בו. ובספק מעשר קאמר כגון הרא לתשיעי עשירי דאמרי' בפ׳

אחרון (לקמן נט.) אינו נאכל (ב) ואין

לו תקנה אלא במום: גבו' מי ידע

הי נפיק. בפתח עשירי שיטיל בו מום מעיקרא: בריש עשרה. כלומר בעשירי: בזתבר' שנסמים עינו.

דהוי מום מובהק: בני הכנסת. שאינן חכמים: גב' בחולה נארץ. שאינו ראוי להקריב ואפילו בזמן בית המקדש ים במס' תמורה (דף כא:): ספק. אמרה לי ר' ירמיה משמיה דרב ספק אמרה לי משמיה דשמואל: שלשה מסירין אם הבכור כו'. במומין מובהקין: לאפוקי

לאפוקי

והלבתא אפילו בלישנא קמא. ואע"ג דהכא פסקינן דמילתא דעבידא לאגלויי לא משקר מ"מ לא הימניה "לע"א אלא משום דדייקא ומנסבא ש א"נ דלמא כיון דרחמא לה לא דייקא ולמ"ד הכא אינו נאמן אפי׳ במילתא דעבידא לאיגלויי יש

דאית ליה לאשתמומי יו סיפא ודאי מסייעא

ליה ימאיש פלוני הרי זה נאמן התם כיון דאית

ליה תובע מירתת אמר ר' ירמיה בר אבא מנא

ליה ליהודה הא מ אנא בגידול קבעתיה וגידול

קבע בדידיה והכי מ א"ל באמן ישראל לומר

בכור זה נתתי לכהן במומו ישראל פשימא

לא "צריך בקמן והגדיל מהו דתימא לא קים ליה זו קמ"ל בסורא מתנו כלשנא בתרא

בפומבדיתא כלשנא קמא והלכתא אפילו

כלשנא קמא רפרם יו בפומבדיתא הוה ליה

בוכרא ויהביה ליה לכהן בלא מומא אזל שדא

ביה מומא יומא חד ח חלש בעיניה אייתיה

לקמיה א"ל בכור זה נתן לי ישראל במומו

ארפסיניה לעיניה חזייה בשקריה א"ל לאו

אנא דיהיבתיה לך ואפ"ה לא חש לה למילתא

האי הוא דחציף כ"ע לא חציפי יההוא שרוע

דאתא לקמיה דרב אשי אמר למאי ניחוש

ליה אי כהן הוא אי ישראל הוא הרי בכור

ומומו עמו א"ל רבינא לרב אשי ודלמא

ישראל הוא יואמר רב יהודה יאין רואין בכור

ישראל אלא א"כ כהן עמו א"ל הכי השתא

התם נהי דקדשים בחוץ לא אכיל האממוניה

דכהן חשיד הכא מכדי ידע דהאי מום מובהק

הוא מ"ם יו אתיוה קמיה רבגן משום כבודו

דחכם על כבודו דחכם לא יעביד איסורא

עבד: מתני' יהכל נאמנין על מומי מעשר:

גמ' מ"ם דאי בעי שדי ביה מומא מעיקרא

מי ידע הי נפיק וכי תימא מפיק ליה בריש

עשרה לא יבקר בין מוב לרע אמר רחמנא

אלא דאי בעי ישרי ביה מומא בכולי עדריה יו

מתני' יבכור שנסמית עינו ושנקמעה ידו

ושנשברה רגלו הרי זה ישחט על פי ג' בני

הכנסת רבי יוסי אומר אפילו יש שם כ"ג אינו

נשחם אלא על פי מומחה: גמ' רבי שמלאי

יור' יהודה נשיאה תרוייהו משמיה דרבי

יהושע בן לוי אמרי ואמרי לה רבי שמלאי וריב"ל תרוייהו משום ר' יהודה נשיאה אמרי

"התרת בכור בחוצה לארץ על פי שלשה בני

הכנסת אמר רבא ובמומין מובהקין מאי קמ"ל

תנינא בכור שנסמית עינו ושנקמעה ידו

יושנשתברה רגלו הרי זה ישחם על פי ג'

בני הכנסת אי ממתניתין הוה אמינא בח"ל

אפי' מומין שאין מובהקין והאי דקתני מובהקין

להודיעך כֿחו דר' יוםי קֹמֹ"ל מּא"ר יהודה א"ר

ירמיה בר אבא ספק משמיה דרב ספק משמי'

דשמואל ג' מתירין את הבכור במקום שאין מומחה מאי קמ"ל תנינא הרי זה ישחט על

פי ג' בני הכנסת אי ממתניתין הוה אמינא

(6) יאו במקום מומחה קמ"ל במקום שאין

מומחה אין במקום שיש מומחה לאי אמר רב

חייא ים בר עמרם ג' מתירין את הבכור במקום

שאין מומחה וג' מתירין את הנדר במקום שאין

חכם ג' מתירין את הבכור במקום שאין מומחה

לחלק בין האי כהן לעד א"נ גבי אשה הקילו משום עיגונא ועוד לגן דדייקא: חזריה בשקריה. פי׳ ראהו והכיר בו דבשקריה הוא לשון הכרה כמו מאן דבעל עובדת כוכבים דמשכה ליה עורלתיה ולא מבשקר ליה בפ' עושין פסין (עירובין יט.) וכמו חלף קמייהו ולא בשקריה בפרק בתרא דיבמות (דף

קכ.) ובקונטרס לא פירש כן: משום כבודו דחכם. כדחמר לקמן ג' מתירין את הבכור

במקום שחין מומחה ובמקום שיש מומחה לאש: ייו פסק אבל הא פשיטא דבלא התרה אינו נשחט אפילו יש בו מום מובהק אלא ע"פ ג' או מומחה: על כבודו דחכם לא עבר איסורא עבד. וא״ת מהאי טעמא לישתרו בלא עדות כל בכורות שהכהנים מביחין לפנינו שיש בהם מום מובהה וי"ל דשאני כהן שירא לאוכלו בלא התרת חכם פן יתגלה הדבר מתוך כך שהטיל בו מום אבל האי ישראל אין לומר שמביא לפני חכם פן יודע שרולה לאוכלו ולגוזלו לכהן שהרי גם עתה בשביל כך לא יתברר שלא יאכלנו סוא עלמו: התרת בבור בחוצה לארץ על פי שלשה בני הכנסת. ממתניתין לא שמעינן ליה דאיכא לאוקמה בזמן הזה אבל בזמן שבית המקדש קיים יהן ה"ל למיגור חולה לארך אטו ארך ישראל שלא ייז להקל להתיר על פי שלשה בני הכנסת ועוד משום דאיכא למאן דאמר בתמורה פרק אלו קדשים (דף כא.) דבכורות חולה לארץ אם באו תמימים יקרבו: תנינא הרי זה ישחם כו'. סס דלא משני הכא לאפוקי מדרבי יוסי אע"ג דנימוקו עמו כדאמר בסמוך משום דא"כ הוה ליה לרב יהודה למימר הלכה כרבנן או אין הלכה כר׳ יוסי אבל ר' חייא דבסמוך נקט שני דברים מענין אחד התרת בכור והתרת נדרים: במקום שיש מומחה לא. לאו דוקא מומחה כיו שהמחוהו ב"ד דהא על רב אשי דלעיל אמרי׳ דאתיוה לקמיה ההוא שרוע משום כבודו דחכם וכל יחו מופלג בחכמה ומומחה ראוי להתיר בכור ונדר ביחידי כדמשמע מדרב אשי דלעיל ובפ"ק דנדרים (דף ח:) גבי רבינא דהוה ליה נדרא לדביתהו ואתא להמיה דרב אשי וכו׳ וקאמר ש״מ תלת כו׳ ויחיד מומחה שרי שמתח משמע קלת דיחיד מומחה הוי י כרב אשי וכן ההיא דבפ"ק דסנהדרין (דף ה:) לשן אח"כ היה מומחה לרבים דן אפי׳ יחידי לאו דוקא מומחה הנסמך כו׳ ל כדאמר ר״נ התם כגון אנא דן דיני ממונות: לא פםק ומיהו בומן הוה אין נראה שיהא שום אדם חשיב מומחה להתיר בכור ונדר ביחידי ולדון דיני ממונות לם: שלשה מתירון את הנדר במקום

שאין חבם. בענין זה ^{גם} דפ״ק דנדרים (ח:) ^{כו} [דאמרי'] לא שרי ליה לאיניש למישרי נדרא באתרא דרביה ומיהו ההיא אפי׳ יש שם מומחה אחר אין לאותו מומחה להתיר במקום רבו כמו רבינא במקום רב אשי: מפירין

גב א מיי׳ פי״ב מהלכות מעשר הלכה ו: ב [שו"ע י"ד סי שיד סעיף מן: נג ג ד ה מיי פ"ג מהלי בכורות הלכה ג סמג בכורות הככה ג סמג עשין ריא טור וש"ע י"ד סי" שיד סעיף יא: גד ו מי" פ"ו שם הלכה ט: גה ז ח ט מי" פ"ג מהלי בכורות הלכ" ב סמג עשין ריא טוש"ע י"ד סי שט סעיף ב: שט סעיף ב: גו י מיי" פ"ו מהלכות שבועות הלכה ה [ופ"ד

רבינו גרשום

מהל' נדרים הל' ה] טוש"ע

י"ד סי רכח סעיף ח:

סיפא מסייעא ליה לרב יהודה. היכא דאמר ליה קח לי מאיש פלוני נאמן הרי זה נאמן השליח לומר שלקח ממנו דהשתא לא מצי לאשתמוטי: ולא היא. מהא לא מסייעי ליה התם מאיש פלוני נאמז (אמאי) מאיש פיוני נאמן (אמאי) [ודאי] השליח דכיון דאית ליה תובע דמשלח קא משייל לאותו פלוני נאמן אי ובן שלוחיה מיניה מירתת ובן שלוויה מיניה מיותה השליח ולא זבין אלא מההוא: אבל כהן שאמר בכור זה נתן לי ישראל במומו לית ליה תובע ליכא במומר איו ואור וותר הרו במומר איר החיי למישראל הישראל אי הבי ניהליה במומיה להכי לא מסייעא ליה: האי אנא קבעתה לגידול. כלומר אני למדתיה לגידול כדה לרב יהודה: ישראל פשיטא. דהא לא חשידי אמומי: לא צריכא רושיר אמומר: לא בריכא בקטן שהגדיל. כלומר קטן היה אותו ישראל כשנתן לו זה הבכור לכהן במומו ועכשיו כשהו׳ גדול מעיד עליו דהוא המום עצמו שהיה בו כשנתתיו לו: מהו דתימא לא קים ליה ביה ל) בהאי מום דהיינו הוא משום דקטן הוה ולא מדכר קמ"ל דנאמן: [לישנא אחרינא קטן הוה הכבש] אחרינא קטן הוה הכבש] הלכתא כלישנא קמא דכל מילתא דעבידא לאיגלויי לא משקרי: יומא חד. חש רפרם בעייניה: אייתיה לקמיה. . ההוא בכור עצמו דיהב ליה ווווא בכוד עצמו דיהב יידו רסבר השתא דחש בעייניה לא מבשקר ליה: ארפסיניהו לעייניה. כלומר פקח רפרם לעיניו ביותר: ואפי׳ הכי לא חש למילתא. למיגזר דלא ליהמנוה לשום כהן דאמר בכור זה נתן לי ישראל במומו אלא נאמן. דסבר האי הוא דחציף דעבד הכי: מאי ניחוש ליה האי מום ודאי בידי שמים הוא אי כהז וואיביו שמים ווא איכון הוא אי ישראל הוא דאתייה הרי ודאי מומו עמו ומותר: ודלמא ישראל הוא. דאתי ואין רואין בכור לישראל אא"כ כהן עמו דמחשדינן אא״כ כהן עמר דמחשדינן ליה שמא בתר דקא שרינן ליה לא יהיב ליה לכהן אלא הוא גופיה אכיל ליה להכי בעינן כהן עמר דלאלתר ליהביה ניהליה ואמאי קא ליהביה ניהליה ואמאי קא שרית ליה אי דישראל הוא: הכי השתא התם. בספק מום משום הכי אין רואין אלא א"כ כהן עמו נהי דבבכור תם קא מחמיר ישראל דקדשים בחוץ לא שריל אבל אממוניה דכהן אריל אבל . רואין אא״כ כהן עמו אבל הכא בהאי שרוע מכדי מידע ידע ישראל דמום מידע ידע ישראל דמום מובהק הוא וכיון דלא עבר על כבודו של חכם בודאי איסורא לא עביד דניחוש להכי: מאי קמ"ל תנינא בכור כו' ומתני' בחוצה בכוז כו ומותי בחובה לארץ ובזמן הזה עסקינן מדקתני זקן ושערו מדולדל דאי ס״ד בזמן ביהמ״ק

כנסת דלא בעינן מומחין גמורין: ובמומין מובהקין הניכרים כגון נסמת עינו נקטעה: להודיעך כחו דר' יוסי. דאפי׳ במובהקין קאמר דאינו נשחט אלא ע"פ מומחה: